

El lector: la culpa líquida

Carles Fabregat

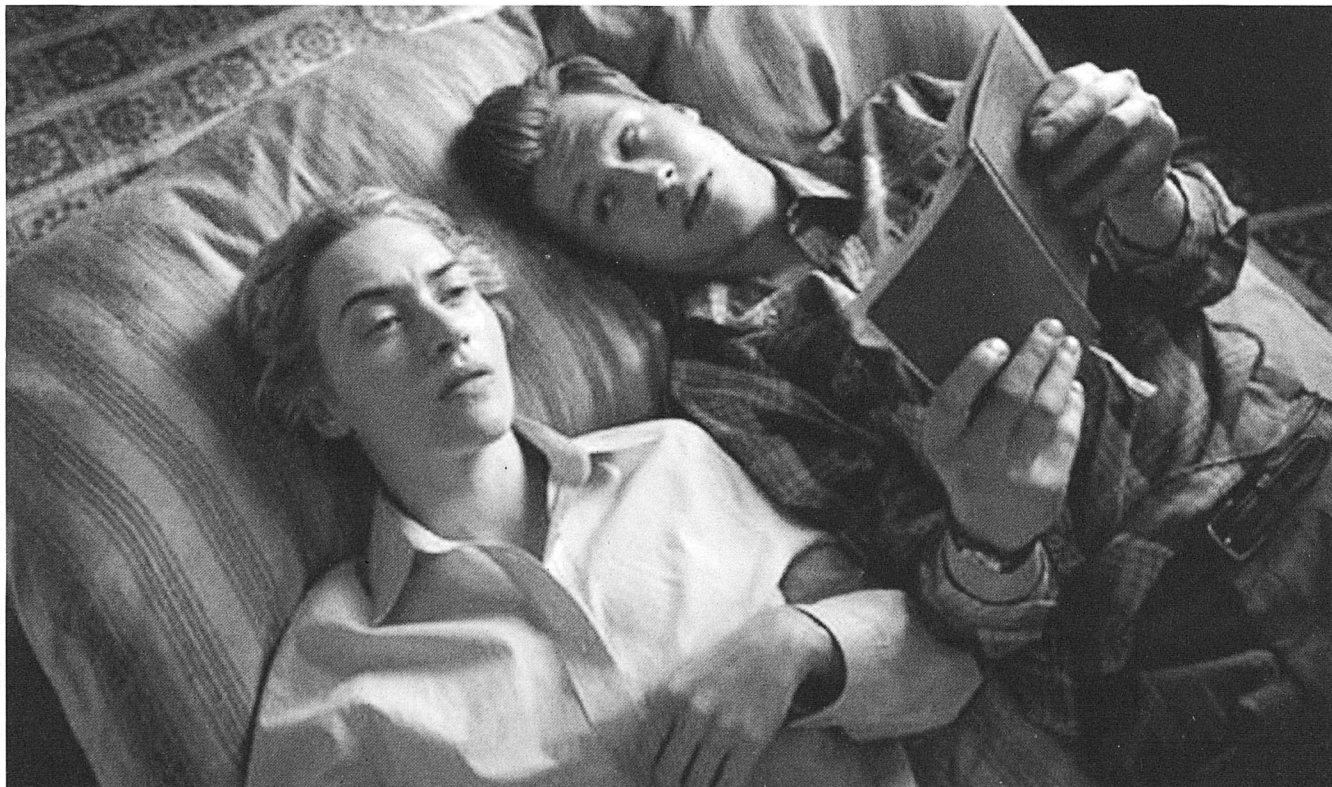
*"Però el qui fuig no només
marxa d'un lloc, sinó que
arriba a un altre. I el passat al
qual vaig arribar era tan vívid
com el present"*

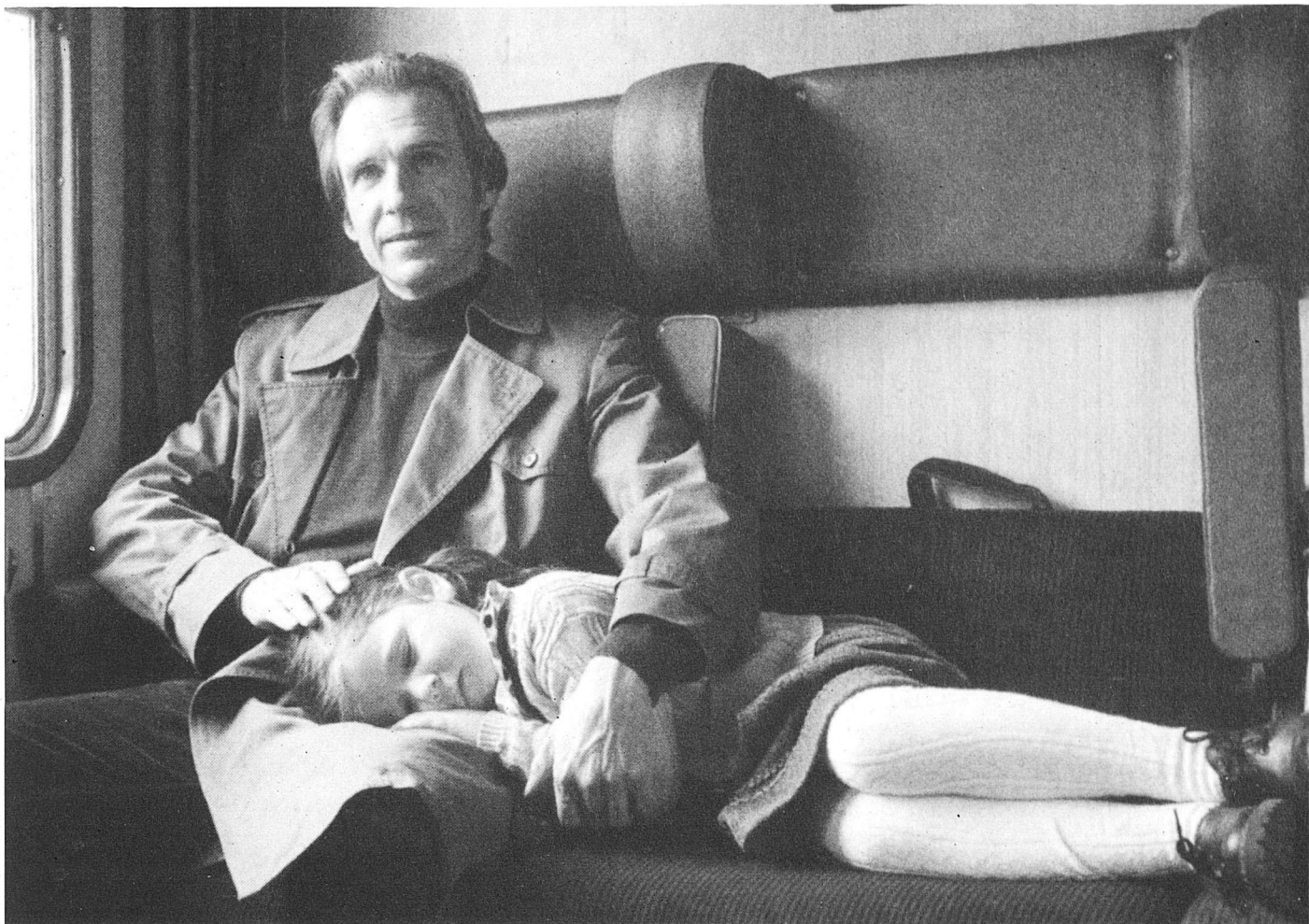
Transcorre l'estiu del 1958. A la vora d'un llac, prop de Neudstadt, una noia rossa i saludable pregunta al jove Michael, de només 16 anys: "¿estàs bé?". Per la seva mirada no sols percebem que no hi està, sinó, que probablement ja mai no hi estarà. Tot just després surt corrents cap a la ciutat, en direcció al pis on a les darreres setmanes ha viscut un amor tan intens com prematur amb una dona més gran, però el trobarà buit, a mode de metàfora del buit que ja haurà de acompanyar-lo la resta de la seva existència. De l'existència d'ambdós. Tal volta pugui pensar-se que la breu excursió que junts realitzaren per las muntanyes dels voltants durant dos dies d'aquell estiu del 1958 representi el seu particular paradís, un únic parèntesi entre l'horror i la malenconia, quan no únicament el tedi.

Malenconia que a la cinta de Stephen Daldry ve representada per una mena de color blau aquós. Com la pluja que precedeix el primer entrete dels amants, com el cel que ja sempre escrutarà el protagonista amb la seva mirada blau derrotat.

Durant aquell curt estiu que duran cosit a la memòria per a sempre més, ella estimarà sobretot d'ell que li llegeixi, que li conti històries. De fet, la lectura serà un requisit previ per poder fer l'amor. Tal vegada el plaer perquè li expliquin històries sigui una manera de resistir-se a accedir a l'estadi adult, responsable, simbolitzat aquí en l'acte autònom d'aprendre a llegir i escriure. "Prefereixo que em llegeixin", repetirà sovint Hanna, la protagonista. O tal vegada aquest ritual plaent li permeti fins i tot oblidar l'horror del passat, el petit paper que li estava reservat a la maquinària de l'espant. No saber llegir ni escriure, en aquest cas, com la condició del sotmetiment a una altra correlació: manar i obeir. "Érem guardianes, el nostre treball consistia en vigilar les presoneres, no podíem deixar que escapessin", declararà amb posterioritat, al judici sumaríssim sobre les "marxes de la mort" del 1944. Al final, després de sospitar que ja ningú no li tornarà a llegir per amor i com a símbol del seu definitiu accés al món de la cultura pujarà damunt d'aquests llibres el coneixement dels quals tant va desitjar, en l'acte voluntari d'acomiar-se d'aquest món. Ni tota la cultura junta podrà alliberar-la del pes de l'amor i del remordiment.

Si a la primera part, esplèndida —acompanyada d'una música que emfasitza però que no aclapara—, Daldry es lliure a la narració d'una història d'amor sense mostrar-se condicionat pel text que

adapta, en la segona no pot evitar subministrar algunes dades sobre el "tema" de la pel·lícula, forçosament succintes i una mica inconnexes, atès el desavantatge del cinema respecte de la novel·la pel que fa a la seva capacitat per a facilitar informació. Serà llavors quan —durant un seminari sobre "revisió històrica"— s'anomena de passada 'El problema de la culpa alemanya', de Karl Jaspers, per boca d'un professor (Bruno Ganz) qui també els instruirà a propòsit de la moral: "les societats creuen regir-se per una cosa anomenada moralitat, però no és així, es regeixen per quelcom anomenat llei". Passatges als quals la cinta correrà un major risc de caure en el didacticisme, com ocorre durant la visita de Michael al camp de concentració ara convertit en museu.

Atrapat en aquella història d'amor adolescent, compartida amb una dona que per edat bé hagués pogut tractar-se de la seva mare —de fet es revela a l'hora tan protectora i severa com ella—, viurà durant el judici una segona escena d'aquell amor turmentat, que haurà de constituir el pròleg de la seva ambigua covardia: no revelar el secret endevinat, pel qual Hanna escollirà abans culpar-se que caure en allò que creu una humiliació. Covardia de la qual es servirà Daldry —com abans l'autor del text, Bernhard Schlink— per testimoniar el senti-

ment de culpa de tota una generació per un fet del qual en foren responsables els seus majors.

Però *El lector* no és únicament una pel·lícula sobre la "culpa alemanya", ni sobre la utilització d'un succés menor de la barbàrie nazi a manera d'acte de restitució davant la humanitat. Es tracta també d'una pel·lícula sobre una història d'amor dilatada en el temps, demorada en l'ombra de malenconia que sembla ofegar Michael mentre navega pels laberints del passat, pels llacs i els rius de la seva llunyana joventut al costat de Hanna, diluint-se en la culpa que davalla sobre totes les coses d'aquest món amb la solemne cadència de la pluja.

I en especial, una història d'amor estojada en l'ànima d'aquesta guardiana que es decanta per l'ocultació de la seva "tara" congènita —per la qual no creu merèixer una altra cosa que servir d'instrument a l'atrocitat—, mentre atesora la creença que la lectura oferta és metàfora de l'amor. Una creença per la facultat de la qual ens és donat d'albirar la humanitat del monstre. Per tal facultat, diríem, i per la subtil gamma de matisos que desplega davant els nostres ulls aquesta magnífica actriu que és Kate Winslet, la generositat i talent de la qual, posats de manifest en la seva composició de Hanna Schmitz, se'ns figuren un regal. ■